
Přátelská embrya. Jan Evangelista Jirásek zahájil výstavu Život před narozením/věda a umění

Možná, že podoba přátelské příšerky mimozemšťana I.T. nebyla jen plodem fantazie výtvarných tvůrců tohoto legendárního filmu ze světa sci-fi a mimozemských civilizací. Klidně se mohla inspirovat jednotlivými stádii tajuplného světa neviditelných procesů dělení, rýhování, vzniku buněk a postupné výstavby tkání, orgánů, končetin a smyslových a mentálních schopností, které se odehrávají v bouřlivém vývoji lidského embrya tak dlouho, až se z něj vyloupne lidská podoba, jak ji známe. Do světa neuvěřitelné vizuální rozmanitosti a fantazijní bizarnosti nesčetných podob lidských embryí návštěvníky zavádí výstava fotografií předního českého embryologa Prof. MUDr. Jana Evangelisty Jiráska, DrSc., která včera začala v Křížové chodbě Karolína a která potrvá do 23. října 2010.



Hlava pomateného embrya – virtuální podobizna

Viděno z perspektivy této rozmanitosti se může až zdát, že výsledná podoba člověka je ta nejméně zajímavá. Každá minuta, každá vteřina, každý další den, týden a měsíc znamená proměnu embrya a autor výstavy prof. Jirásek fotoaparátem sleduje jeho vývoj od neuvěřitelné velikosti 2 milimetrů, jak roste a vyvíjí se s každým dalším milimetrem:

jsou tu snímky embrya o velikosti 3 mm, 4 mm, 6, 7, 8 a 9 až 32 mm, kdy dospěje do stádia vzniku a srůstu očních víček, který je zásadním zlomem; od této chvíle už se embryo mění v plod.

Prof. Jirásek nám své mnohonásobně zvětšené snímky předkládá buď jako samostatné, objektivní fotografické záznamy embrya, ale častěji jako fotografické portréty a cykly embryí ve skutečných i virtuálních barvách. S využitím počítačové grafiky si pohrává s některými prvky těla embrya, například části hlavy, páteř, cévy hlavy, detaily obličeje, vývojová stádia nosu nebo očních víček, končetin a srdce, nikoli zkraslením, ale jejich zdůrazněním virtuálními barvami od temně fialové, přes ostře zelenou, rudou, oranžovou, žlutou atd., a znásobuje tak vizuální účinek jejich neuvěřitelných forem a tvarů, vznikají tak cykly například skeletu embrya nebo cév hlavy probarvených čtyřmi virtuálními barvami. Jen zcela výjimečně do výtvarné podoby svého díla, a tím i embrya, zasáhne vlastní kresebnou kreací a pomocí jednoduché linky vytváří například cykly „Děblové z kalifornské pláže – virtuální realita,“ „Hlava hrdinného embrya,“ Přátelské embryo“ nebo „Hlava pomateného embrya – virtuální podobizna.“



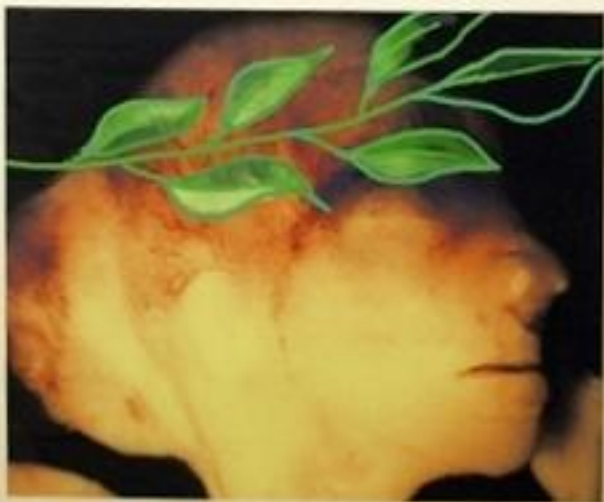
Ďáblové z kalifornské pláže – virtuální realita, počítačová grafika

Pohled na snímky a portréty jednotlivých stádií vývoje lidského embrya vyvolává hlubokou emocionální odezvu, na vernisáži ještě umocněnou tóny Sarabandy a Gigue ze Suity C dur pro sólové violoncello BWV 1009 Johanna Sebastiana Bacha ve skvostném podání violoncellisty Martina Sedláka.

Prof. MUDr. Jan Evangelista Jirásek, DrSc. k výstavě řekl: „Nevím, kde začíná umění, ale věděl bych, kde končí věda. Končí tam, jakmile si člověk začíná vymýšlet; věda musí být naprosto objektivní a logická, co není logické, tam je nějaká chyba. Zde představené obrázky jsou jednak objektivním záznamem embrya před narozením, jak jsem embrya za 50 let poznal - jak embryo vypadá, jak se vyvíjí v různých fázích nebo jaká jsou nebezpečí a co z něj může vyrůst. Ale je v nich také kousek mé osoby, jak bych si embrya někdy představoval. Když se na ně dívám a občas se zamyslím, co vlastně vidím, je to nesdělitelné. A protože nejsem spisovatelem, jako byl jeden z mých předchůdců, vezmu fotoaparát a využiji moderní techniky; část z mých obrázků a seriálů zde předkládám vašemu posouzení a vaší kritice.“



Podle slov prof. Jirásky je uspořádání výstavy v Karolinu pro něj velkým zadostiučiněním, protože má k těmto prostorám osobní vztah: „V této krásné gotické chodbě promoval můj dědeček, otec, já sám i můj syn, takže starobylému Karolinu vděčí moje rodina za mnoho krásného ve svém vývoji,“ řekl prof. Jirásek a pokračoval: „Není moc toho, čím se český národ může chlubit. Jednou z těchto věcí je vzdělání, ale když jsme se chlubil průměry, to všechno byly chyby - průměr neznamená nic. Průměr je dobrý status současného života, ale neznamená pokrok. Pokrok je to, co musíme ocenit, aby byl pokrok, musí být konkurence, ale ani to nestačí...“, vyzval prof. Jirásek k co největšímu úsilí při dosahování špičkových výsledků ve studiu i ve vědeckém bádání.



Hlava hrdinného embrya ve čtyřech virtuálních barvách, počítačová grafika

Prof. MUDr. Jan Evangelista Jirásek, DrSc. (26. 7. 1929) dokončil studium na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze v roce 1953. Lidská embrya sbírá od roku 1959 a za použití speciálních technik vytvořil jednu z nejdůležitějších sbírek ilustrujících prenatalní vývoj člověka. Kromě Ústavu pro péči o matku a dítě vyučuje také jako profesor embryologie na 2. lékařské fakultě UK. Je členem České lékařské akademie, České společnosti pro gynekologii a porodnictví a čestným členem Slovenské společnosti pro gynekologii a porodnictví. V roce 2010 získal ocenění České učené společnosti za přínos v oblasti vědy.

Expozice „Život před narozením/věda a umění“ je pořádána pod záštitou České lékařské akademie, Učené společnosti ČR, rektora Univerzity Karlovy, děkanů 1. a 3. lékařské fakulty UK a děkana Přírodovědecké fakulty UK. Výstavu připravil Ústav pro péči o matku a dítě Praha – Podolí.

(Marie Kohoutová)